

Ventall de pericó

MDG 5620

Fitxa tècnica

Matèria / Tècnica: pasta que imita el carei / paper pintat a mà
Cronologia: finals s. XVIII i principis s. XIX
Signat: H. Bach. Madrid
Dimensions: 38 x 71 cm
Número d'inventari: 5620

El ventall a la Península

A Espanya el ventall plegable es comença a incorporar a partir del segle XVI, amb un artesanat que anirà creixent i especialitzant-se al llarg del segle XVII, amb tallers documentats a Sevilla, Barcelona i Madrid, la primera de les ciutats que va comptar amb un gremi específic. Amb tot, la importació dels ventalls d'origen italià, francès i anglès i fins i tot holandès serà important al llarg de tot el segle XVII i el XVIII. Però a primers del segle XIX la ciutat de València, on ja existia un gremi productor de ventalls, es consolida com el primer centre productor de l'estat, amb la creació d'una Real Fabrica de Ventalls el 1802. El segle XVIII és considerat com el segle d'or del ventall que esdevé complement imprescindible del vestit. I durant el segle XIX el seu ús es popularitza i resulta del tot imprescindible per a la classe més refinada. És usat tant per dones com per homes, aquests amb formats específics, menys ornamentats. De fet, la seva importància com a complement del vestir va afavorir que els millors pintors del moment es dediquessin a la seva decoració. I alhora es va generar tot un llenguatge associat al ventall i estretament vinculat al festeig, sobre el qual existeixen diverses versions i fins i tot un tractat d'època: El telègraf de Cupido escrit per Charles Francis Bodini el 1797.

Descripció

El ventall del Museu de Granollers és de tipus pericó, com s'anomenen els de grans dimensions i d'ampli vol, és a dir, amb una obertura de 180°. Les parts principals d'un ventall plegable són el barnillatge i el país. El ventall del museu té un barnillatge format per 16 barnilles que imiten el carei, incloses les dues mestres: la principal que és la que obre el ventall i la secundària que el tanca. La mestra principal presenta a la part superior quatre petits forats on, segurament, en origen, hi havia incrustat un petit mirall. El barnillatge té dues parts: la font, que en aquest cas presenta barnilles llises però que sovint s'ornamenta amb gravats, incrustacions, daurats i policromats; i la guia que és la part de la barnilla més estreta i fina que queda coberta pel país. Altres parts són l'anomenat cap o mànec, que és el lloc on es col·loca l'anella o cinta per penjar el ventall. I la clau, un filferro gruixut que uneix les barnilles i que, normalment, es remata en els dos extrems, amb la virola o el piu. El país és el sector anular i pot ser de vitel·la, paper, gasa, etc. i anar decorat amb pintures, gravats o brodats. El ventall del museu presenta un gran país doble, de paper, amb un únic motiu pintat a mà amb la tècnica del guaix.

El tema representat és una escena costumista d'afers amorosos, un tema frívol i galant, amb un seguit de personatges vestits a la manera goyesca. El vestit de la dona es caracteritza per un cosset ajustat de teixits rics, molt escotat, mànigues de fanal, i faldilla amb vol des de la cintura amb mocador com a faixa o mandil. El pentinat és un monyo recollit amb una petita ret o coronat amb un clavell que sustenta un mocador estampat que cobreix el cap i les espatlles. El vestit de l'home està format per camisa i armilla blanca, i mocador al coll. Per sobre el jaqué amb brodats molt elaborats de motius florals. El pantaló és ajustat i arriba fins a sota el genolls i deixa veure les mitges també blanques. I com a pentinat, alguns duen perruques blanques, altres ret com les senyores i encara alguns duen barrets a l'estil napoleònic.

Tots els personatges, músics i parelles, es situen en un jardí idíl·lic on l'artista mostra el seu virtuosisme amb una descripció minuciosa dels elements vegetals. Les figures estan situades en quatre grups per aconseguir mobilitat i dinamisme en la composició, que queda emmarcada per una línia daurada a manera de fris, que continua en l'anvers del ventall i dibuixa una petita sanefa.

Procedència

El Museu de Granollers conserva una petita col·lecció de 36 ventalls, la majoria dels quals són dels segles XVIII i XIX i de procedència desconeguda. El ventall que presentem, però, presenta una signatura: H. Bach. Madrid que correspondria o bé al taller o bé al pintor que va decorar-lo. Tot i no tenir més notícies sobre l'autoria, cal situar la producció en un taller de Madrid, un dels centres més actius al segle XVIII i a on es van acabar traslladant molts artesans i artistes procedents d'altres centres productors estrangers.

El balcó

Ventall de pericó. MDG 5620